

Vart går SKP

Broschyr utgiven av KU-Storstockholm 1975

En skrift som ger VpK:s syn på KFml/SKP

Broschyren, som var på drygt 60-sidor, bestod av 5 kapitel/avsnitt: "Från KFml till SKP" (ger en kortfattad bakgrund till KFml/SKP:s framväxt och utveckling), "SKP och antisovjetismen" (synar SKP:s syn på världsläget i allmänhet och Sovjetunionen i synnerhet), "SKP och facklig/politisk kamp" (om SKP:s fackliga linje), "Reformer och socialism" (om SKP:s syn på sambandet mellan kampen för reformer och för socialismen), samt en ganska kortfattad "Avslutning". Vi har nedan tagit med de två första kapitlen, som vi anser vara intressantast och som omfattade drygt halva broschyren (t o m sid 34).

Martin F i december 2006

Innehåll

1. Från KFML till SKP.....	1
FNL-rörelsen	1
Staten försvarar kapitalismen	2
Folket i Sverige	3
Grundlagen, U-68 och socialismen	4
Enhet med alla.....	5
2. SKP och antisovjetismen.....	6
Den omärkliga revolutionen i Sovjet	6
»Socialkapitalismen»	8
Har arbetarklassen makten i Sovjet?	12
Förhållandet till Comeconländerna	15
Förhållandet till U-länderna	17
Stödet till befrielseörelserna	18
»Supermarxisterna som skrivbordsstrateger.»	19
Konflikten Sovjet-Kina	19
Konflikten har skadat Vietnam	21
Noter till »SKP och antisovjetismen»	22

1. Från KFML till SKP

KFML bildades 1967 efter VPKs 22a kongress. Bildandet hade föregåtts av ett par års fraktionsarbete inom partiet med centrum i Göteborg. Detta hade emellertid inte nått någon större förankring. Avhoppet till KFML från VPK var relativt fåtaliga.

Sin huvudsakliga rekryteringsbas fick KFML i stället vid universiteten. Det berodde dels på den vaknande politiska medvetenheten bland studenterna från mitten av 1960-talet och dels på att Kfml-fraktionen, som innan brytningen med VPK kallades Marxistiska Sällskapet, lyckats vinna majoriteten i Svenska Clartéförbundet.

Mitten av 1960-talet var en brytningstid i den kommunistiska rörelsens historia i Sverige. I VPK drog olika krafter åt olika håll. Strävan att utveckla en självständig linje internationellt och en politik som bestämde det kommunistiska partiets taktik och strategi efter en förbättrad analys av situationen i Sverige gav upphov till olika riktningar. Försöken att bryta mot den isolering kommunisterna varit utsatta för på 50-talet ledde också till vissa opportunistiska överslag.

Det fanns således företeelser i det kommunistiska partiet både av politisk och organisatorisk natur som kunde utsättas för kritik. Inom partiet kunde t ex en strömning göra sig bred, som ville göra om partiet till ett bihang till socialdemokratin. När dessa strävanden misslyckades genomförde de flesta av representanterna för denna linje ett väl regisserat strömhopp till SAP i valrörelsen 1968.

KFML blev till en början snarast en ren motrörelse mot VPK. De gamla fraktionisternas förbittring mot partiet paradades med de nyväckta studenternas revolutionism och otålighet, deras förkastande av allt »etablerat» – dit de även räknade VPK, och deras gamla inpräntade antisovjetism. Socialismens svaghet i Sverige såg de främst bero på subjektiva svagheter hos VPK. Men nu skulle det bli annat av. »KFML har uppkommit som ett svar på arbetarklassens krav på ett revolutionärt kommunistiskt parti» utropade de.

Deras kritik av VPK ställdes utifrån en »ren» och abstrakt ståndpunkt. De såg en idealbild av ett kommunistiskt parti i allmänhet och vägrade att se konkreta förhållanden. De framförde inte heller något konkret politiskt alternativ. Snarare förnekades konkret politisk kamp – fransett insatser i solidaritetsarbetet.

FNL-rörelsen

Det var Clartéister som startade den svenska FNL-rörelsen. De utvecklade en beundransvärd aktivitet och målmedvetenhet. Men i arbetet för stöd åt FNL lade man också ned stor energi för stöd åt KFML och man försatte inte många chanser att kritisera och förtala VPK. Solidariteten med Vietnams folk blev för många en politisk väckarklocka. Genom KFML-arnas dominans av Vietnamrörelsen kunde man ställa VPK i vanrykte inom denna.

VPK arbetade inte tillräckligt aktivt i Vietnamfrågan. Partiet hade från början givetvis genomskådat den imperialistiska karaktären hos USAs angreppskrig. 1965 yttrade t ex C H Hermansson i riksdagens remissdebatt: »Till värderingen av händelserna i Vietnam vill jag framhålla följande. Till sitt grundläggande innehåll är det amerikanska kriget mot Vietnam ett smutsigt kolonialkrig fört av en imperialistisk stormakt ... Vad kan vi göra? Vi kan uttrycka vår mening och vi kan medverka i aktioner. Opinionen bör ställa kravet att det vietnamesiska folket skall få leva i fred och nationellt oberoende. Men detta förutsätter att dom amerikanska terrorbombningarna av Nordvietnam upphör och att alla främmande trupper, dvs dom amerikanska och allierade förbanden lämnar Vietnam. Detta är förutsättningen för fredliga förhållanden eftersom dom amerikanska trupperna är angriparen.» De misstag partiet begick i

sitt Vietnamarbete var således av taktisk art. De hängde inte – som SKP gör gällande – ihop med bristande insikter om karaktären av USAs krig.

Ett av VPKs största misstag var undertecknandet av den sk nationalinsamlingen, en insamling som även fördelade pengar till Saigonadministrationen. När partiet insåg detta drog man tillbaka sitt stöd till insamlingen. FNL-grupperna däremot drev tidigt en i huvudsak riktig linje där det villkorlösa stödet till FNL och kampen mot USA-imperialismen var de viktigaste faktorerna. Genom ett ihärdigt agitationsarbete på gator och torg var FNL-grupperna med och drev fram en stark och medveten opinion till stöd för Vietnams folk. I detta arbete var ofta Clartéister och KFMLare drivande och man måste erkänna att de i denna fråga gjorde en bra politisk insats. Men samtidigt innebar KFMLarnas dominans att FNL-grupperna ofta agerade sekteristiskt gentemot andra organisationer och det dröjde innan man insåg vikten av att nå ut på arbetsplatserna.

Sekterismen i början byttes så småningom ut mot en bredare och riktigare linje som dock blev allt för politiskt oprecis. DFFG-ledningen började vägra att tala om imperialism annat än möjligen i samband med USA. De upphörde att åtminstone utåt tala om t ex den svenska imperialismen.

Men inte nog med det. Så fort amerikanerna tvingats skriva under Parisavtalet, sökte KFML / SKParna att ändra DFFGs målsättning och förvandla solidaritetsrörelsen för Vietnam till en antisovjetisk »Front mot supermakterna». Stödet till folken i Vietnam, Laos och Kambodja fick stå tillbaka för KFML/SKPs organisationsegoistiska syften och deras följsamhet mot Kinas utrikesdepartement. Det ägde rum i ett läge då borgerliga massmedia sökte vända uppmärksamheten från kampen i dessa länder, för att dölja USA-imperialisternas fortsatta brott. Detta var ett grovt förräderi av KFML/SKP-ledningen och deras anhängare inom DFFG. Det har framkallat en kraftig opposition från många DFFG-aktivisters sida. Men det har ändå tillfogat Vietnamrörelsen stor skada.

Staten försvarar kapitalismen

I början av sin existens förnekade KFML reformkampen eller betecknade den som reformistisk. KFML var en studie och propagandaorganisation samt en antiVPK organisation, och VPK bedriver reformkamp. Socialismen skulle propageras fram. De såg inte sambandet mellan dagskamp och revolution. Dags- och reformkamp var ett, revolutionen något annat, och KFML ansåg sig vara revolutionärt. Med i bilden måste också KFML/SKPs syn på staten. Deras uppfattning måste betecknas snarast som en »konspirationsuppfattning». (konspiration = sammansvärjning). Vi har nu monopolkapitalets stat, hävdar de. Detta betyder att staten är ett lydigt redskap eller ett tjänstehjon som gör vad storkapitalisterna bestämmer. Vore det så, vore reformer knappast möjliga och all reformkamp icke revolutionär även i sin förlängning.

Staten är nu en stat i ett monopolkapitalistiskt samhälle. Staten är sammanflätad med kapitalet, den försvarar hela kapitalismen. Men monopolkapitalet är kapitalistklassens dominerande skikt. Staten ser till systemets helhetsintressen vilket ofta mest gynnar, understödjer och utvecklar det främsta skiktets, monopolkapitalets ställning. När staten försvarar kapitalismen gör den det oftast genom att skenbart balansera klassintressena dvs den försöker förhindra öppna klasskonflikter, vilka skulle skada systemet. Blir klasskonflikterna öppna, avslöjas statens klasskaraktär. Dess våldsmakt träder fram till kapitalets försvar. Men just i sina balanseringsförsök för att skydda hela kapitalismen har staten en relativ självständighet, som möjliggör att den kan avkrävas reformer. Upptäcker man inte denna, då förstår man inte reformkampen och revolutionen. Ser man inte att det finns en självständighet tror man att reformkampen är omöjlig. Ser man inte att självständigheten är relativ och begränsad förstår man inte varför det behövs en revolution.

Folket i Sverige

En annan teoretisk fråga KFML/SKP pratat mycket om är frågan om klasserna och om huvudmotsättningen i samhället. De säger att huvudmotsättningen går mellan monopolkapitalet och folket. Folket betyder alla utom monopolkapitalisterna och deras närmaste, alltså även mindre kapitalister. De blandar ihop förhållandena i den kinesiska revolutionen och i de nationella befrielsekrigen med förhållandena i Sverige. Detta tillsammans med KFML/SKPs ensidiga sociala sammansättning ligger bakom deras föreställningar om »folket».

I dessa ideologiska föreställningar ligger en del av förståelsen av KFML/SKPs totala omsvängning under 1970. De skulle då övergå från att vara en studie- och propagandaorganisation till att förena sig med folkets kamp. Då de genomförde detta upphörde propagandan för socialismen. Medan de tidigare levte i föreställningen: Revolution utan reformkamp – den rena propagandan allt – dagskampen intet, började de nu leva efter slutsatsen: Reformkamp utan samband med socialismen. Förändringen av linjen kom ur olika händelser.

I början av sin existens studerade KFML-are livligt Lin Piaos »Leve segern i Folkkriget». I denna bok hävdades att världsrevolutionen skulle se ut som den kinesiska revolutionen: Från landsbygden in mot städerna dvs från u-länderna till de utvecklade imperialistiska länderna. Härur och ur ett missförstånd av Lenins påvisande av en arbetararistokrati under imperialismen hade en dansk KFML-are Gottfred Apell kommit på att hela arbetarklassen i de imperialistiska staterna var mutad. I KFML drog en grupp slutsatserna av detta och bildade en svensk sektion av Kinas KP. De bildade den utifrån kommande revolutionära vågen och förberedde sig kroppsligen och själsligen genom att upprätta självständiga storfamiljer med militär morgongymnastik, andakter med Maos lilla röda och avhållsamhet från allt de såg som borgerlig njutning. Denna udda sekt »rebellerna» – skapade ett befogat löje som delvis också träffade KFML.

Under tiden började också saker att hända vid universiteten. Statsbyråkratin strävade efter en mera likformig, okritisk och yrkesinriktad högre utbildning. Den kapitalistiska produktionsanarkin började ställa också unga akademiker utan arbete. KFML/SKP tvingades ta ställning till sina medlemmars situation. Först ställde man parollen Arbetare och studenter förena er i kamp mot storkapitalet. Men eftersom man snart upptäckte att studenterna var en del av folket kom man till att »studenterna måste ta kamp för sina intressen». Socialistiska enhetsorganisationer som SDS (Studenter för ett demokratiskt samhälle) lades ner eller ändrades till »fackliga studentfronten».

När SACO strejkade ansåg KFML att denna strejk ytterst riktade sig mest mot monopolkapitalet. Allt för folkenheten. Men andra frågor började pressa på. 1969-70 inträffade ett dramatiskt uppsving i den öppna klasskampen. Arbetarna gick ut i befogade mot klasslagarna stridande strejker. KFML-arna blev hänryckta. Precis som Gunnar Bylin vid ett Clartémöte i Göteborg 1967 hade för sig att sammanstötningarna mellan polis och vietnamdemonstranter var inledningen till den väpnade revolutionen, trodde nu en del i KFML att kapitalismens saga skulle bli all. »Leve de vilda strejkerna – framåt mot den socialistiska revolutionen» blev parollen för många KFML-avdelningar. De tog fel på dagskamp och socialistisk kamp. När så arbetarna vid den största s k vilda strejken – den vid LKAB – var oeniga om förmågan att fortsätta striden och strejkledningens majoritet rekommenderade återgång till arbetet var KFMLs analys klar: klassförräderi. En föreställning som den övriga klasskampsoerfarna smågruppsvänstern sedan dess närmast mekaniskt upprepat.

De s k vilda strejkerna gällde och gäller ännu bättre villkor under kapitalismen. Det har inte gällt socialism. Klasskampen handlar inte bara om konsten att gå framåt utan också om konsten att göra halt och retirera. Man kan där göra bättre eller sämre bedömningar – men klassförräderi är någonting annat.

LKAB-strejken medförde slitningar i KFML/SKP. En del ville tona ned angreppen på delar av strejkledningen. Så kom valet 1970. 1968 hade inte KFML ställt upp. Alla andra partier var monopolkapitalets lakejer – femlingspartierna. Arbetarklassen skulle rösta blankt, men 1970 fick den sitt revolutionära alternativ. KFML drev egentligen två valrörelser. I en del av landet fortsatte man plakatpolitiken – klass mot klass, leve de vilda strejkerna. Men i den andra uttrycktes nästan bara dagskrav. Folket skulle vinnas och enas. Socialismen skulle tonas bort den kunde ju skrämja bort både enhet och väljare. Den del av arbetarklassen som krävt KFML visade sig bestå av 0,42 % av väljarna. Denna del ställde nu krav om två revolutionära partier. Valnederlaget blev lite för mycket. Slitningarna ledde till splittring, KFML(r) blev det nya svaret.

KFML/SKP kunde nu fortsätta utan sina mest sekteristiska element. Nu gällde inte längre klass mot klass, alla skulle enas mot monopolkapitalet.

Valet hade visat att man inte lyckats kväsa VPK, att man inte lyckats beröva de svenska kommunisterna deras plats som den organisation i vänstern som har det starkaste stödet från de arbetande. KFML hade inte lyckats knäcka den »taktiska huvudfienden», som man menade att VPK var. Den del av KFML som blev SKP började nu föra dagspolitik utan förbindelse med socialismen. Kampen blev nästan ett mål i sig och enheten i kampen närmast ett självändamål. Hade de inte lyckats krossa VPK med revolutionära fraser så försökte de nu komma åt partiet med att skriva av dess dagspolitik. Ett och annat ord byttes och framförallt förbindelsen med socialismen förlorades.

Femlingspartiernas valkamp

Vem ska köra kärran fram till nästa val?

Så här såg KFML/SKP på 1970 års val. Efter misslyckandet i valet ändrade de som bekant sin syn på VPK. Så länge det nu vara.

Grundlagen, U-68 och socialismen

SKP förmådde inte koppla ihop dagspolitiken med det långsiktiga målet. Resultatpolitik för alla utom för monopolkapitalet blev det karakteristiska, tillsammans med socialistiska paroller utan förbindelse med dagskampen. För att då »folket» skulle enas suddades oftast varje *positivt* krav bort. KFML/SKP blev politikens nej-sägare. I grundlagsfrågan ställde de bara parollen »Stoppa grundlagsförslaget», ibland möjligen i kombination med försvar av yttrandefriheten. För att underbygga denna linje fick de måla upp den felaktiga uppfattningen att 1809 års regeringsform var bättre än det nya förslaget. Reaktionärer intog samma ståndpunkt – en del av dem därför att kungens betydelse skulle minska med det nya förslaget. VPK kompletterade sitt nej till den nya grundlagen med bestämda krav om hur en regeringsform i de arbetandes intresse borde se ut: med grundlagfästa rättigheter för de arbetande att strejka, propagera och bedriva politisk och facklig kamp på arbetsplatserna som lika viktiga som övriga

medborgerliga fri- och rättigheter. (Rättigheter som yttrandefrihet och mötesfrihet skall ju inte bara gälla fritiden och semestern för de arbetande). Men SKP såg detta som svek mot enheten.

Själva mobiliserade de till försvar för demokratin och mot den nya grundlagen ihop med reaktionärer. De SKP-ledda FIB-juristerna drog sig inte ens för att samarbeta med ledarskribenter i den fascistiska »Argument för frihet och rätt» och deras kommitté mot grundlagen bjöd t o m in organisationen »Med folket för konungen» till gemensamt opinionsmöte. De ställde sig som tacksam skottavla för den nya grundlagens anhängare och saboterade kampen för en grundlag i de arbetandes intresse.

Deras »enhetspolitik» fick dem att glömma klassinnehållet. Deras linje i U-68 frågan avviker inte heller härifrån. Deras paroll är bara negativ; »Stoppa U-68». Deras strävan är enhet med alla studenter och varje krav som särskiljer socialistiska studenter från Fria moderata studentförbundet ser de som svek mot enheten. De märker inte att högern vill stoppa U-68 för att ha kvar det gamla systemet som bara ur vissa aspekter är bättre men ur andra sämre.

U-68 kan inte ligga till grund för en reformering för den högre utbildningen. Den måste stoppas för en utbildningspolitik som bryter den sociala snedrekryteringen, ger möjligheter till kritisk forskning och anti-kapitalistiska studier och som bekämpar kapitalets grepp över utbildning och forskning. För en sådan utbildningspolitik skulle det vara möjligt att ena radikala studenter och arbetare och finna förståelse och stöd i breda arbetarskikt.

Men SKP ser inte kopplingen mellan dagskamp och revolution. De utgår inte ifrån klasspolitik, ifrån arbetarklassens intressen. De bidrar till att avskärma de radikala studenterna från arbetarklassen. Professorernas frihet att bedriva borgerlig propaganda blir aldrig en angelägenhet för den som är bunden vid ett löpande band. SKPs U-68 linje spelar socialdemokratin i händerna. Deras enhet med högern stärker oavsiktligt kapitalets makt.

Enhet med alla

Enhetspolitiken nådde kulmen i valrörelsen 1973. SKP i Stockholm fick då för sig att kommunalpolitiken var klasslös och att de politiska motsättningarna i denna del av politiken var skenbara. Alla partier ville bra saker tyckte SKP. Därför inbjöd man alla partier till ett möte för att de skulle enas om ett gemensamt kommunalpolitiskt program för Stockholm, givetvis ställde inga upp. VPK avböjde i valet 1973 SKPs inviter om »enhet» – SKPs enda mandatchans. SKP framställde sig då som »enarna» och lyckades mobilisera fram en kommitté för att få till stånd enhet med VPK. Men kommunisterna avvisade också detta. Valet blev en ny besvikelse för KFML/SKP. Andelen arbetare som krävt ett revolutionärt kommunistiskt parti modell KFML/SKP var nu 0,36 %.

Då gällde det att slå hårdare mot VPK. SKP ökar sina ansträngningar att komma in på arbetsplatserna. De drar igång en antisovjetisk kampanj – som knappt överträffas av den som öppna reaktionärer höll igång på 1950-talet. På känt antikommunistiskt maner skulle de svenska kommunisterna framställas som alltmer sovjetstyrda och ryssmössade och Sovjetunionen framställas som allt vidrigare och hotfullare.

Försöket att med anti-sovjetism slå mot de svenska kommunisterna sammanfaller med förändringar i den kinesiska regeringens utrikespolitik. Överhuvud taget är följsamheten mot KKP (Kinas Kommunistiska Parti) ett tragikomiskt drag i KFML/SKPs utveckling. På 60-talet läste KFML-arna ivrigt Lin Piao, vem i SKPs ledning rekommenderar nu denne författare? För några år sedan var EEC enbart reaktionärt – nu har det plötsligt två sidor enligt SKP. Massakrerna på kommunister i Sudan försvarar SKP. Var finns SKP i Chilearbetet? Var står de i kärnkraftsfrågan?

Vi går nu över till att grundligare gå igenom SKPs politik på ett par viktiga områden: deras syn på Sovjetunionen, deras fackliga politik och deras syn på reformer och socialism.

2. SKP och antisovjetismen

SKPs inställning till Sovjet är välkänd. Ända ifrån sin start som självständig organisation har man tagit ställning för Kina i konflikten mellan Kina och Sovjet. Man har också antagit KKP:s (Kinas Kommunistiska Parti) syn på flera andra frågor och även KKP:s principiella syn på Sovjetunionen. Från början talade man från dåvarande Kfmls sida om »revisionister som . . . tänker och handlar som kapitalister».(1) På senare år har man börjat tala om Sovjet som »socialimperialistiskt» och nu påstår man även att Sovjetunionen är ett *kapitalistiskt* land med en kapitalistisk ekonomi. Med gillande för man fram ett citat från Mao Tse-Tung där han hävdar att Sovjetunionen idag är en diktatur av »Hitler-typen».(2)

I början på 1974 startade SKP en stor ideologisk »skolningskampanj» för sina medlemmar. Huvudtemat var just att visa att Sovjet blivit kapitalistiskt och man publicerade en mängd material om Sovjet. Under hösten fortsatte kampanjen med bl a utåtriktade möten i Stockholm och i andra städer.

Innan vi går in på en konkret diskussion om Sovjetunionen och SKPs argumentation kan det vara på sin plats att nämna vad som från början avsågs med termen »socialimperialism», som SKP använder sig av. Begreppet användes av Lenin för att beteckna de socialistiska riktningar som under första världskriget slöt upp på den egna borgarklassens sida. Dessa partier, (t ex det tyska socialdemokratiska partiet som sedan i likhet med många andra av de ursprungliga socialdemokratiska partierna splittrades i en kommunistisk och en reformistisk del), dessa partier stödde alltså det egna landets deltagande i det imperialistiska kriget. Trots att de kallade sig socialister slöt de upp på imperialismens sida – därav namnet.

Vad är då imperialism? Det är också en term som missbrukas. Liberaler och socialdemokrater brukar använda den för att beteckna alla former av en stats övergrepp mot en annan stat. Tycker man illa om en stormakts agerande kan man, med denna syn, stämpla det som imperialism.

Kommunister har däremot en annan syn. KU och VPK har t ex kritiserat det Sovjetiska ingripandet i Tjeckoslovakien, men det är inte fråga om sovjetisk »imperialism». Vi utgår från Lenins analys av imperialismen som kapitalismens högsta, monopolistiska stadium. När konkurrenskapitalisterna blivit monopolistiska tvingas de söka nya marknader och råvarukällor. För att hålla profiten uppe exporterar de kapital till andra länder och skyr inga medel för att försvara sina intressen. USA är f n den starkaste imperialistiska makten men även en liten stat som Sverige är imperialistiskt, den svenska storfinansen deltar i utsugningen av andra länder.

Eftersom SKParna dels vill framstå som goda marxister, dels vill få det till att Sovjetunionen är imperialistiskt, måste de bevisa att Sovjet är ett kapitalistiskt land. Enligt SKP har det också skett en kontrarevolution i Sovjet och det är den vi nu ska titta närmare på.

Den omärkliga revolutionen i Sovjet

Visserligen hävdar SKP att den socialistiska revolutionen alltid sker i form av hårda klasstrider och öppet, väpnat våld mellan »folket» och monopolkapitalet, men när det gäller kontrarevolutionen så går det bra med en inte bara fredlig utan också *reformistisk* utveckling.

Under Stalins tid var Sovjet socialistiskt, menar SKP, och proletariatets diktatur rådde. Det växte dock upp ett skikt av byråkrater som skiljde sig ifrån folket. Dessa byråkrater var »havande» med revisionismen, men, säger Nils Holmberg i Clarté(3): »De tjänade i alla fall, så länge Stalin levde och kunde tvinga dem därtill, den proletära diktaturen och därmed folket.» Enligt SKP är det alltså så att den proletära diktaturen står och faller med att rätt person sitter i partitoppen!

Nils Holmberg ger en sammanfattning av vad som hände efter Stalins död. Den är värd att citeras i sin helhet:

»HUR BYRÅKRATIN BLEV EN KLASS

Var byråkratin i Sovjetunionen år 1961 fortfarande bara en social grupp?

Nej! Den hade utvecklats till en klass. Och vad är det som bevisar det?

Det förhållande i vilken den då stod och fortfarande står – till produktionsmedlen.

Industrin, transportväsendet, bankerna, skogarna, malm- och oljefyndigheterna och alla andra naturrikedomar, jorden inberäknad, är samhällsegendom. De tillhör staten.

Vem är det som utövar statens ägande- och bestämmanderätt över denna samhälleliga egendom? De som innehar statsmakten, givetvis. Och statsmakten i Sovjetunionen befann sig redan i slutet av 1950-talet fast i händerna på de revisionistiska byråkraterna.

Därmed hade en väldig förändring av *produktionsförhållandena* i Sovjetunionen inträffat.» (4)

SKP menar här på fullt allvar att produktionsförhållandena fullständigt förändrats tack vare att man bytt ut personer i parti och statsapparat. Ja, man behöver inte ens byta ut dem, det räcker om de börjar tänka och handla annorlunda: »När Stalin dött . . . utvecklade de snabbt revisionistiska ståndpunkter och den revisionistiska politik, som de tidigare visat sig gå havande med.»(5) (För att ingen ska tro att dessa tokiga åsikter är någon enskild SKPares tankefoster vill vi påpeka att Holmberg är SKPs store expert på »kontrarevolutionen» i Sovjet. Han har gett ut en bok om den och har även suttit (sitter?) i SKPs partistyrelse.)

Socialistiska produktionsförhållanden kännetecknas av samhälleligt ägande av produktionsmedlen, en gemensam ekonomisk plan för hela samhället samt av att arbetarklassen (eventuellt tillsammans med bönderna) har ett avgörande inflytande på samhällsutvecklingen. Detta inflytande säkras genom att den gamla borgerliga statsapparaten ersätts av en ny, arbetarklassens och böndernas stat. Om dessa betingelser är uppfyllda (och det var de enligt SKP under Stalintiden) så ändras de inte bara därför att personer i statens ledning ändrar politiken i vissa frågor.

Eftersom det är staten som bestämmer över huvuddelen av det ekonomiska överskottet i ett socialistiskt land, så innebär det att den klass vars intressen statsapparaten är uppbyggd för att försvara också innehar den ekonomiska makten. Enligt SKP försvarade statsapparaten arbetarklassens intressen före Stalins död, medan »byråkratbourgeoisin» tog kontrollen efter hans död. Och den slutsats SKP drar av detta är att Sovjets arbetare är utsugna, eftersom de inte längre har makt över det ekonomiska överskottet. Ett skenbart logiskt resonemang som SKP för fram för att ge ett »vetenskapligt» sken åt sina åsikter om Sovjetunionen.

Men SKP gör två stora fel i sitt resonemang. För det första ändras inte en statsapparats karaktär bara för att man byter ut de personer som leder den. Om det vore så enkelt att ändra en statsapparats karaktär så skulle arbetarklassen aldrig behöva besvära sig med att göra revolution. En av de viktigaste skillnaderna mellan socialdemokrater och kommunister är just synen på staten. Socialdemokratin hävdar att om ett arbetarparti kontrollerar regering och parlament så kan man införa socialismen lugnt och stilla, utan att bekämpa den gamla staten och bygga upp en ny, utan en bred utomparlamentarisk kamp.

Det är lustigt att SKP, som gärna anklagar VPK/KU för att ha en socialdemokratisk uppfattning om staten själva visar sig ha en så »revisionistisk» syn på revolutionen. (revisionist = en som reviderar, dvs förändrar, och förvränger marxismen. SKP anser att VPK/KU är »moderna revisionister» som det är nödvändigt att avslöja.) SKP-arnas syn på staten hänger samman med deras allmänna övertro på enskilda personers, eller »stora mäns», insatser. När man läser

KFML/SKPs skrifter får man intrycket att Sovjet aldrig skulle ha besekrat nazismen utan Stalin och att den kinesiska revolutionen är ett verk av Mao-Tse-Tung och hans tänkande.

Den sovjetiska staten har inte krossats efter Stalins död och någon kontrarevolutionär kamp har inte heller kunnat iakttas. Däremot kan naturligtvis socialistiska stater under olika förhållanden förändras. De svåra förhållandena i Sovjetunionen på 30- och 40-talen gynnade uppkomsten både av byråkrati och övergrepp, men det innebar inte att den sovjetiska staten blev kapitalistisk.

Det andra stora felet är följande: det är visserligen sant att »byråkrater» inom stat och parti kan ha stor makt och därmed också makt över ekonomin. Men deras makt är begränsad. En byråkrati kan – till skillnad från kapitalister – köpa eller sälja produktionsmedel och de kan inte höja sina egna inkomster genom att öka vinsten i företagen eller något i den stilen. De kan ge sig själva privilegier som är orättvisa, men det kan de göra oavsett ekonomin går bra eller dåligt. Däremot är de intresserade av att ekonomin går bra ty annars hotas deras egen ställning. De har också en helt annan möjlighet att styra ekonomin än vad kapitalister har, eftersom dessa bara kontrollerar en *del* av ekonomin och är tvingade att ständigt söka högsta möjliga profit för att inte bli utslagna.

»Socialkapitalismen»

Under uppbyggnadsskedet på 30- och 40-talet hade man i Sovjetunionen använt sig av en mycket hårt centraliserad ekonomisk planering där man centralt bestämde, förutom priser och löner, kvantiteten av de varor som skulle produceras och hur mycket råvaror man fick göra av med. Brister fanns naturligtvis i denna planering men den visade sig ändå vara effektiv under uppbyggnadsskedet eftersom ekonomin då var relativt enkel: man prioriterade den tunga industrin och under kriget krigsindustrin. Om det blev »flaskhalsar» i produktionen kunde man flytta över resurser från konsumtionsvaruindustrin till den tunga industrin eftersom den ansågs viktigare.

För att stimulera produktionen under dessa avgörande år använde man sig av olika metoder. Man hade ackordssystem inom större delen av industrin, t o m så kallat »progressiva ackord», vilka innebar att ju mer man överskred sin norm, ju mer fick man betalt per producerad enhet. Om man t ex producerade 10 procent mer än normen föreskrev fick man kanske 50 procent mer betalt för dessa 10 överskjutande procent. Och om man överskred normen med 20 procent fick man kanske *dubbelt* betalt för dessa extra 20 procent.(6) Detta ledde givetvis till kraftigt ökande löneklyftor.

Man försökte också koppla samman företagets vinst med personalens löner. 1936 infördes den s k Direktörsfonden. Den bestod av en viss procent av företagets vinst och den användes bl a till belöningar åt personalen.(7)

Trots alla problem och trots alla felgrepp man begick lyckades dock det sovjetiska folket industrialisera landet och besegra nazismen. Efter kriget fortsatte ekonomin att utvecklas och framför allt ökade konsumtionsvaruindustrin.(8) De ekonomiska besluten blev mer invecklade. Hur skulle man bedöma om ett företag uppfyllde planen på ett bra sätt? Om man enbart gick efter kvantiteten på varorna så riskerade man att kvalitén blev lidande. En skämtteckning i den sovjetiska tidningen Krokodil visar arbetare som bär på en jättestor spik; »Företagets månadsplan är uppnådd.» (I detta fall mätte man produktionen i vikt!) Och om man bara gick efter antalet eller vikten *producerade* varor så kunde man inte bedöma hur pass efterfrågad varan var av konsumenterna, produkterna måste ju säljas också.

SUKP (Sovjetunionens Kommunistiska Parti) försökte lösa problemen genom en ekonomisk reform som startade 1965 och som innebär att den centrala planen bestämmer produktionens

huvudinriktning och reglerar lönerna och de flesta priserna. Inom denna ram får företagen större ekonomisk självständighet än tidigare.

Systemet fungerar i korthet så att regering och partiledning gör ett planutkast som innehåller allmänna beräkningar om produktionens utveckling samt allmänna prioriteringar. Utkastet går sedan ut på remiss till det lokala planet. På grundval av lokala och regionala diskussioner utarbetas en plan som för företagets del omfattar bl a följande: total omfattning av den produktion som fått avsättning, förteckning över de viktigaste produkterna, sammanlagd lönefond, sammanlagd vinst, omfattning av råvaruleveranser, sammanlagda omfånget av centrala investeringar, överföringar till staten.

Som vi ser är företagets verksamhet noga reglerad i planen, men deras självständighet *inom* denna ram har ökat efter reformen. Företagen får sluta fördrag med andra företag, ta bankkrediter och även sälja maskiner som de inte använder.

Dessutom bedömer man numera företagets förmåga att uppfylla planen på ett annat sätt än tidigare. Istället för de flera olika »indikatorerna» på företagets framgång som man tidigare hade, vinst, kvantitet m m(9) införde man en överordnad, nämligen *vinsten*. Detta har skett för att tvinga företagen att, inom planens ramar, producera varor som det finns efterfrågan på samt tvinga dem att vara sparsamma med råvaror och överhuvudtaget få en effektiv produktion.

Det sovjetiska företagets vinst går huvudsakligen till staten, resten delas upp i tre fonder: fonden för produktionsutveckling, (nya maskiner m m), fonden för sociala och kulturella ändamål (subventionerad mat, daghem, idrottsanläggningar m m) samt fonden för materiell stimulans. Den fonden används till att ge premier till de anställda. En nackdel med systemet är att premierna blir högre på de företag som är mer lönsamma än på andra. Detta begränsas dock av att premierna inte utgör mer än 20-25 procent av lönen (det är lite olika för olika kategorier). Dessutom får arbetarna huvuddelen av sina premier från en *annan* fond, lönefonden, som *inte* är beroende av vinstens storlek.(10)

Det är alltså uppenbart att vinstens roll i den sovjetiska ekonomin inte alls innebär att man slutat producera för behov och istället producerar »för profit», vilket SKP hävdar. Att använda vinsten som ett mått på hur bra ett företag uppfyller den centrala planen är något helt annat än när varje kapitalistiskt företag gör en plan som enbart syftar till att maximera profiten.

Prissättningen i Sovjetunionen följer olika principer. När företagen handlar med varandra följer man principen att priserna ska spegla det arbete som är nedlagt i varorna. På så sätt kan man bedöma om ett företag utnyttjar sina resurser effektivt. Men man gör undantag från principen: olja är t ex billigare än kol (att framställa), men man vill inte lägga ner kolproduktionen. Därför höjer man det »naturliga» priset på olja.

Konsumentpriserna följer en annan princip. Baslivsmedel ska vara relativt billiga, lyxvaror och vodka sätter man högre pris på. Bostäder och daghem är subventionerade. Företag som säljer lyxvaror beskattas högre så att deras vinst inte blir för stor.(11)

Om kapitalismen vore återupprättad i Sovjet skulle företagsdirektörerna höja priserna eller avskeda arbetare för att öka vinsten. Resultatet borde alltså bli arbetslöshet och prishöjningar. Dessutom borde lönerna hållas nere jämfört med tidigare, under socialismen, eftersom arbetarna inte längre är garanterade jobb (enligt SKP) utan måste konkurrera om dem. – Hur ser det då ut i verkligheten?

Först till den påstådda arbetslösheten:

Sysselsättningsgrad för den arbetsföra befolkningen

Tabell 1

1940 75,0 procent
 1959 84,8 »
 1971 92,4 »
 1973 ca 94,0 »

SSRs statistiska årsbok 1972, Moskva, 1973. SSSR i siffror, Moskva, 1974.

Här kan vi se att sysselsättningen i Sovjet *ökat* sedan 30 år tillbaka och fortsätter att öka. Nu påstår SKP(12) att arbetslösheten ligger på mellan 6 och 20 %. Om vi tar den lägsta siffran, 6 %, så stämmer den med tabellens. Men då är det inte *arbetslöshet* det är frågan om utan *sysselsättningsgrad*, vilket är något helt annat. SKP blandar medvetet samman sysselsättningsgrad och arbetslöshet. 6 % arbetslösa är en mycket hög siffra som tyder på kris i ekonomin. Men att 6 % av den vuxna befolkningen inte är sysselsatt med produktivt arbete är en oerhört låg siffra som tyder på en stabil ekonomi. Av många olika skäl så arbetar nämligen inte alla arbetsföra i ett land; många kvinnor passar t ex barn under vissa år. Motsvarande siffror för *sysselsättningsgraden* i Sverige är ca 70 % sysselsatta.(13) *Arbetslösheten* i Sverige ligger däremot på några procent: om Sverige hade arbetslöshet på 30 % skulle vi ha en kris värre än 30-talets! Allt detta vet givetvis SKP, men de är tvungna att blanda ihop arbetslöshet och sysselsättningsgrad för att få tesen om den sovjetiska arbetslösheten att stämma. SKParna använder sig av fakta inte för att kartlägga verkligheten utan för att förvränga den!

Så till priserna:

Prisutvecklingen

Tabell 2

Statligt detaljhandelsprisindex	1940	1950	1960	1970	1972
Alla varor (inkl. matserveringarnas priser)	100	186	139	139	139
Livsmedelsvaror	100	203	147	152	153
exkl alkoholdrycker	100	187	126	133	133
Alkoholdrycker	100	289	258	262	265
Detaljhandelsprisindex för olika varor					
Livsmedelsvaror	100	203	147	152	153
därav kött	100	179	118	152	152
Fisk	100	173	131	120	120
Smör	100	179	116	148	148
vegetabilisk olja	100	204	132	132	132
Socker	100	231	184	169	169
Mjöl	100	189	113	112	112
Bröd	100	189	111	111	111
Potatis	100	124	115	132	128
Grönsaker	100	184	154	181	186
Industrivaror	100	165	130	124	122
därav bomullstyger	100	249	176	170	170
Ylleyger	100	190	173	156	156
kläder och konfektion	100	185	166	150	150
Läderskodon	100	201	163	163	163
Tobaksvaror	100	135	110	111	111
Tändstickor	100	325	163	163	163
Armbandsur	100	78	51	36	36
cyklar, mopeder	100	134	80	76	73

SSSRs statistiska årsbok 1972, Moskva, 1973

Tabellen visar att detaljhandelspris index höjdes kraftigt mellan 1940 och 50, troligen beroende på krigskostnaderna. Det sänktes fram till 1960 och har därefter i stort sett stått stilla. Livsmedel har blivit något dyrare sen 1960 och industrivaror billigare.

Och så lönerna:

Löner och förmåner

Genomsnittslön för arbetare och tjänstemän (rubel)

Tabell 3

	Kontant månadslön	Månadslön plus kollektiv konsumtion (sjukvård, socialförsäkring, undervisning osv)
1940	33,1	40,6
1946	48,1	62,4
1950	64,2	82,4
1955	71,8	91,8
1960	80,6	107,7
1961	83,9	111,7
1962	86,7	115,7
1963	88,2	118,0
1964	90,8	120,8
1965	96,5	129,2
1966	100,2	134,2
1967	104,7	140,2
1968	112,7	151,6
1969	116,9	157,6
1970	122,0	164,5
1971	125,9	169,8
1972	130,2	175,8
1973	135,0	181,9

SSSRs statistiska årsbok 1972, Moskva, 1973. SSSR i siffror, Moskva 1974. (Lönerna inkluderar premier)

Kontant lön per månad branschvis

Tabell 4

	1940	1965	1973
Industrin	34,1	104,2	147,3
därav arbetare	32,4	101,7	145,6
ingenjörer och tekniker	69,6	148,4	182,5
tjänstemän	36,0	85,8	115,7
Statsjordbruk	23,3	75,0	118,5
därav arbetare	20,7	72,4	115,8
agronomer, veterinärer o a	50,4	138,4	175,9 [1972]
Transportväsendet	34,8	106,0	157,0
därav järnvägarna	34,2	98,7	152,5
sjö- och flodtrafiken	41,2	135,1	189,0
biltrafik, godshantering	34,5	107,5	156,5
Post och telekommunikationer	28,2	74,2	107,0
Byggnadsverksamheten	36,3	111,9	164,0
därav arbetare	31,1	108,4	164,5
Handel, serveringar	25,0	72,5	102,0
Kommunala bostadsförvaltningen, servicenärigen	26,1	72,0	101,5

Hälsovården, kroppskulturen, socialvården	25,5	79,0	99,0
Undervisningen och kulturen	32,3	93,6	120,5
Forskningen	47,1	116,8	146,5
Kreditväsendet och den statliga försäkringen	33,4	86,3	123,0
Den statliga och ekonomiska förvaltningsapparaten, kooperationens och massorganisationernas förvaltningsorgan	39,0	105,9	125,5

SSSRs statistiska årsbok 1972, Moskva, 1973. SSSR i siffror, Moskva, 1974. (Lönerna inkluderar premier)

Tabellerna visar för det första att lönerna stadigt ökar och för det andra att löneskillnaderna minskar. 1940 tjänade en ingenjör dubbelt så mycket som en arbetare, 1965 ungefär 50 % mer och 1973 ca 25 % mer. Detta utesluter givetvis inte att stora löneskillnader fortfarande existerar. Men de är inte av den storleksordningen som SKP hävdar. De påstår, senast i Gnistan nr 35/74, att det existerar löner på 5 000 rubel i månaden och de hänvisar till en bok av engelsmannen Nove(14). Det står också i den boken, men 2 sidor längre fram står att det gäller gamla rubler, dvs de är bara värda en tiondel av nya. Detta gör en viss skillnad. SKP fortsätter i känd stil, när verkligheten inte stämmer med deras teorier föredrar de att ändra på verkligheten!

Det är sannerligen en egendomlig kapitalism det sovjetiska folket har fatt på halsen. Den tycks medföra lägre priser, högre löner, mindre löneklyftor och stigande sysselsättning!

Enligt SKP innebär den ekonomiska reformen i Sovjet att kapitalismen åter införts. Företagsledarna är den nya »lokala företagsbourgeoisie» fast de är underordnade stats- och partiledningen, vilken då kallas »den statsmonopolistiska bourgeoisin». Denna »tillgodogör sig mervärdet genom statshushållet främst genom att beskatta vinsten men också via krediter.»(15) Men ingenting är ju förändrat i grunden jämfört med tidigare. Företagens vinst gick in till staten redan på Stalins tid genom olika typer av skatter. Och även under Stalin hade parti- och statsfunktionärer ett stort inflytande över vad som skulle göras med överskottet. Skillnaden för SKP blir alltså återigen »vem som sitter i ledningen». Om det är kamrat Stalin som förfogar över det ekonomiska överskottet så är allt gott och väl!

Har arbetarklassen makten i Sovjet?

För att bygga under sina resonemang om »socialkapitalism» försöker SKP visa att det mesta har blivit sämre i Sovjet sedan Stalin dog. Eftersom det är tvärtom, tvingas de, som vi har visat, att förfälska verkligheten. Här är ytterligare exempel på deras metoder: För att visa att arbetarna i Sovjet inte har makt på sina egna arbetsplatser använder de sig av exempel ur Sovjetisk press där dåliga arbetsförhållanden, olagliga avskedanden m m tas upp. I sin broschyr har man på ett ställe 5 exempel.(16) Av dessa kunde 4 exempel kontrolleras(17). Det visade sig då att två av de angivna tidningarna överhuvud taget inte innehöll artiklar som handlade om de saker SKP påstått. Men i två fall gjorde de det och då visade det sig vad SKP sysslade med!

Izvestia 3.2 -74 innehåller en insändare från arbetare som klagar över att deras företag anvisar dem dåliga bostäder och inte håller sig till uppgjorda avtal. Så långt refererar SKP men sen berättar de inte resten av historien: att klagomålen gick vidare till den berörda områdes-sovjeten, som tillsatte en kommission som åkte till platsen och undersökte saken. De ansvariga erkände att kritiken var rättvis och arbetarna fick rättelse, deras krav blev tillgodosedda.

Det andra exemplet tar upp olagliga avskedanden. Fackföreningstidningen Trud 10,9 1970 tar upp att 569 arbetare avskedats olagligt och att de lokala fackföreningsstyrelserna godkände de flesta av avskedandena. Men sen berättar inte SKP mer: att de avskedade fick tillbaka sina jobb samt ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Artikeln fortsätter med att läxa upp de försumliga fackföreningsstyrelserna.

SKP försöker här ge en falsk bild av den sovjetiske arbetaren som fullkomligt rättslös. Man förfalskar medvetet och hoppas givetvis att det inte är så många som kontrollerar deras källor; det är ju inte heller så lätt att ta reda på vad som står i ryska tidningar.

Nå, men enligt SKP hade arbetarklassen makten i Sovjetunionen på Stalins tid. Har en försämring inträtt nu? Nej, det är ingen hemlighet att demokratin och kritiken underifrån ofta fungerade under stalintiden. På den 20:e partikongressen 1956 tog Chrusjtjov upp en del av detta i ett »hemligt» tal(18) och kongressen fördömde den s k personkulten (dvs kulten av Stalins person). På trettioalet hölls en serie rättegångar mot partimedlemmar (ofta i ledande ställning), de s k Moskva-rättegångarna. Det rörde sig i allmänhet om partimedlemmar som hade opponerat mot Stalins linje i vissa frågor. Flera av de dömda hade suttit i Centralkommittén på den tid Lenin levde (Bucharin, Zinovjev, Rykov, Kamenev m fl). Dessa erkände nu att de var »fascistiska agenter» som ville krossa socialismen i Sovjetunionen, m fl fantastiska anklagelser. Bekännelserna var framtvingade och det hände att en del togs tillbaka inför rätta.

Samtidigt med dessa rättegångar mot ledande kommunister genomfördes utrensningar mot andra, vanliga sovjetmedborgare. Ofta kunde det räcka med misstankar och angivelser. En mängd personer fängslades oskyldiga eller avrättades i värsta fall.

Stalin bröt mot de demokratiska principer som borde styra partilivet. Under hela kriget mot nazisterna sammanträdde centralkommittén inte en enda gång (19). På 13 år hölls ingen partikongress (mellan 1939 och 1952). Partikamrater uteslöts ur centralkommittén utan att denna behandlade frågan, vilket stadgarna krävde(20).

Även arbetarklassen drabbades av de hårda förhållandena. 1917 fanns det endast 5 miljoner arbetare i Sovjet och mångdubbelt fler bönder. Hälften av arbetarna stupade i inbördeskriget som följde på revolutionen. I och med kollektiviseringen av jordbruket blev miljoner bönder arbetare. På trettioalet infördes successivt hårda regler för disciplinen i fabriker. Arbetare bestraffades för frånvaro och förseningar, de kunde få böter, uteslutas ur fackföreningen och avskedas och förlora sin bostad. Före och under kriget skärptes bestämmelserna ytterligare och protester kunde resultera i arbetsläger. (21)

Orsakerna till dessa missförhållanden är omdiskuterade . Den grundläggande förklaringen är givetvis de hårda villkor som den unga sovjetstaten levde i. Landet var efterblivet och man var tvungen att snabbt öka produktionen och stärka försvaret. Det var nödvändigt med centralisering och det var nödvändigt med kontroll av eventuella kontrarevolutionärer och sabotörer. I en sådan atmosfär ökade naturligtvis möjligheterna till övergrepp och maktmissbruk. Därmed inte sagt att övergreppen var nödvändiga eller ursäktliga. Det var de inte, men det är viktigt att vi förstår att de inte ytterst berodde på att Stalin var »ond» eller »galen» eller något i den stilen. (Detta är givetvis inte menat som någon uttömmande förklaring till missförhållandena, vi vill bara peka på i vilken riktning man bör söka förklaringarna.)

Efter Stalins död inträffade stora förändringar. Man började rehabilitera de som dömts oskyldigt under stalintiden, man avskaffade de hårda lagarna om bestraffning för frånvaro m m i industrin. Man höjde minimilönerna och man sänkte vissa topplöner. Man skar ner ackordssystemet och såg till att lika arbeten betalades lika, vilket inte alltid skett förut. En ny sociallagstiftning genomfördes, med kortare arbetstid för ungdomar och vuxna, längre

ledighet vid barnafödelse och stora höjningar av pensionerna för gamla och invalider. Vidare avskaffade man de avgifter som man tidigare fått betala för sekundär och högre undervisning. Bönderna fick bättre betalt för sina produkter, de hade länge släpat efter. Till sist fick fackföreningarna mer att säga till om och de kritiserades av Centralkommittén för att de inte tillräckligt försvarade arbetarnas intressen.(22)

Allt detta stämmer dåligt med tesen att kapitalismen skulle återinföras. Och det stämmer dåligt med tesen att arbetarna i Sovjetunionen från att ha haft makten under Stalin plötsligt förlorar den och blir förtryckta. I stället är det uppenbart att *förbättringar* inträffat vad gäller makten på arbetsplatserna och den socialistiska demokratin (förutom förbättringar vad gäller löner, löneskillnader och priser).

Ändå kan man inte säga att den socialistiska demokratin i Sovjetunionen är fullständig. Det finns privilegier och stora löneskillnader och kritik undertrycks inte sällan på ett felaktigt sätt. Sovjetmedborgare som protesterade mot inmarschen i Tjeckoslovakien fängslades i vissa fall, t ex. De stalinistiska metoderna är ännu inte fullständigt utrotade.

Men lika fel är det att påstå att arbetarna i Sovjet är utsugna och maktlösa. Det är de inte, de får det ständigt bättre och de har många möjligheter att påverka sin situation. Fackföreningarna har t ex makt att hindra avskedanden, de har starkt inflytande på delar av företagens skötsel, de kan få direktören avskedad – och det har också skett vid ett flertal tillfällen.(23)

I den nyligen utkomna paragraf 32-utredningen, en stor statlig utredning (som knappast kan beskyllas för att vara ”moskvastyrd”) tas förhållandena på sovjetiska arbetsplatser upp.(24) Utredningen tvingas där konstatera att arbetarna, genom de s k fackföreningskommittéerna fått ett ökat inflytande över ledningen av produktionen. Kommittéerna sluter kollektivavtal med företagsledningen och de företräder »arbetstagarnas intressen i alla frågor som rör produktions-, arbets- och levnadsförhållanden.»

Utredningen skriver vidare:

»Fackföreningskommittén måste höras innan personal i ledande ställning tillsätts. Gentemot företagsledningen har kommittén vidsträckt övervakande befogenheter. Under vissa förutsättningar kan den utverka att personal i företagsledande ställning bestraffas eller entledigas. I tvister mellan företagsledning och enskilda arbetstagare har fackföreningskommittén sista ordet.

Fackföreningskommittén utövar beslutsbefogenheter i åtskilliga hänseenden berörande bl a sociala frågor, och deltar i fattandet av andra beslut, exempelvis rörande lönefrågor.

Ett viktigt forum för arbetstagarinflytande är arbetarförsamlingen, i vilken fackföreningskommittén framlägger de frågor som skall tas upp med företagsledningen. I större företag ersätts arbetarförsamlingen av konferenser, vari representanter valda av arbetstagarna deltar.»

Hur kan SKP vidhålla sina påståenden om det utbredda förtrycket av de sovjetiska arbetarna när fakta visar; för det första att de sovjetiska arbetarna har stora maktbefogenheter på sina arbetsplatser och för det andra, att deras rättigheter *ökar*? SKP hävdar ju att deras rättigheter *minskat* jämfört med stalintiden! De utnyttjar helt enkelt den vulgära anti-sovjetism som de svenska massmedia brukar sprida. Eftersom många människor är uppfostrade med detta är det relativt enkelt för SKP att få dem att svälja denna »analys». Sen försöker man koppla ihop VPK med den påstådda »fascistiska diktaturen» i Sovjet och antyder att det är så här VPK vill ha socialismen i Sverige. De har övertagit högerns gamla taktik att »skrämma med ryssen». Detta är särskilt tydligt på de svenska universiteten där Clarté och Fria moderata studentföreningen tävlar om att sätta upp de flesta anti-sovjetiska affischerna; allt i hopp om att bli populära.

Förhållandet till Comeconländerna

SKP menar att Sovjet, efter det att det blivit »kapitalistiskt», suger ut de övriga »öststaterna». Utsugningen går till på så sätt att länderna av Sovjet hindras att utveckla sina egna ekonomier, de hindras att industrialisera och blir i stället råvaruleverantörer till Sovjet.(25) Dessutom sätter, enligt SKP, Sovjet själv priserna och det på ett sånt sätt att de själva gynnas. För att bevisa detta plockar man fram lite tabeller som visar att Comeconländerna får betala mer för vissa varor än vad de kapitalistiska länderna får. Har alltså SKP rätt i denna fråga? Nej, i stort sett inte. Vi ska försöka ge en riktigare bild.

Efter andra världskriget fick Sovjet ett stort inflytande i de nya folkdemokratierna. Flera länder fick betala kraftiga krigsskadestånd till Sovjetunionen. Östtysk industri plockades ner och fördes till Sovjet. Sovjet slöt handelsavtal med de nya staterna och dessa avtal var, enligt Nove, »icke jämlika till SSSR:s något ensidiga förmån. Omfattningen av dessa förmåner har överdrivits i propagandan och kan icke exakt mätas. Således försåg Polen SSSR med kol till utomordentligt låga priser, men mot dessa måste man ställa att Sovjetunionen även försåg Polen med material under världsmarknadspriser.»(26)

Några år senare slog man in på en generösare politik: hälften av Ungerns och Rumäniens skadeståndsskuld avskrevs 1948 och de östtyska skadestånden halverades 1950.(26) 1949 bildades Comecon. Under det kalla kriget blockerade västmakterna de socialistiska staterna från handeln, vilket ledde till att de blev hänvisade till att nästan uteslutande handla med varandra. Östtyskland och Tjeckoslovakien hade högt utvecklade industrier och de levererade maskiner och utrustning till Sovjetunionen. 1950 höjde man det nominella guldvärdet på rubeln och skrev upp dess värde från 5,30 till 4,0 rubler för en USA-dollar. Detta gjorde, enligt Nove, att alla sovjetiska priser blev för höga.(26)

Handeln med de kapitalistiska länderna skedde med hjälp av västlig valuta medan handeln med de socialistiska länderna inte gjorde det. Om rubeln är övervärderad förklarar det att DDR 1972 betalade ca 20 % mer, räknat i rubler, för asbest än vad Västtyskland fick göra.(27) Känner verkligen inte SKPs broschyrförfattare Lundgren/Eek till detta eller försöker man medvetet lura läsarna? Svaret är väl ganska självklart med tanke på deras övriga källbehandling.

Efter andra världskriget startade folkdemokratierna i Östeuropa en industrialiseringsprocess som medförde en relativ brist på fr a industrivaror. Därför låg, och ligger fortfarande, priserna en bra bit över världsmarknadens. Industrivaror betalas bättre än råvaror vilket gynnar länder med nettoexport av industrivaror, t ex Tjeckoslovakien, Ungern och DDR. Sovjet, Polen och Bulgarien däremot, som är nettoexportörer av råvaror, missgynnas.

Orsakerna till att Comeconländerna säljer t ex industriprodukter till lägre priser när de handlar med kapitalistiska länder är, förutom det valutatekniska vi nämnt, även att de socialistiska länderna har ett visst behov av »hårdvaluta» samt att de kapitalistiska ländernas handelsdiskriminering ibland tvingar dem att sänka priserna för att kunna sälja.(28)

Efter Stalins död återupptog Sovjetunionen de avbrutna handelsförbindelserna med Jugoslavien (1954). Samma år avskrev man resten av DDRs skulder och överlämnade de sovjetiskkontrollerade företagen i landet till DDR. Man förband sig att ge Kina mer tekniskt bistånd och man sålde eller överlämnade sina andelar i alla sovjetisk-rumänska bolag. 1956 avskrev man alla resterande polska skulder som kompensation »till fulla värdet av de kolleveranser som SSSR mottagit från Polen under åren 1946-53». Man erkände här indirekt att underbetalning förekommit.(29)

Påståendet att Sovjet tvingar Comeconländerna att producera råvaror och hindrar dem från att producera industrivaror är felaktigt:

SSSRs exportstruktur (i procent) Tabell 5

	1972		1973	
	Totalt	Socialist-länderna	Totalt	Socialist-länderna
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0
därav:				
Maskiner, utrustning o. transportmedel	23,6	27,1	21,8	28,3
Bränsle och elkraft	17,7	16,6	19,2	17,6
Malmer o. koncentrat, metaller o. metallvaror	19,0	22,6	17,1	21,2
Trävaror, massa, papper	6,1	4,4	6,4	4,1
Kemiska produkter, gödningsämnen, gummi	3,3	3,9	3,0	3,7
Textilråvaror o. halvfabrikat	3,8	3,9	3,3	3,4
Skinn och pälsråvaror	0,4	0	0,3	0
Livsmedelsvaror och råvaror för deras framställning	5,9	6,7	5,6	6,4
Industritillverkade konsumtionsvaror	3,1	3,1	3,0	3,2

SSSRs importstruktur

	1972		1973	
	Totalt	Socialist-länderna	Totalt	Socialist-Länderna
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0
därav:				
Maskiner, utrustning o. transportmedel	34,6	40,7	34,3	42,2
Bränsle och elkraft	3,0	2,4	3,4	2,3
Malmer o. koncentrat, metaller och metallvaror	8,9	7,6	9,9	7,7
Trävaror, massa, papper	1,8	0,6	1,6	0,6
Kemiska produkter, gödningsämnen, gummi	4,9	4,0	4,3	3,7
Textilråvaror o. halvfabrikat	3,3	0,5	3,7	0,3
Livsmedelsv. o. råvaror f. deras framställning	18,0	12,6	20,2	13,6
Industritillverkade konsumtionsvaror	18,6	23,9	15,9	22,3

SSSRs utrikeshandel 1972, Moskva, 1973

SSSRs utrikeshandel 1973 Moskva 1974

Av import och exportstatistiken ovan framgår att Sovjet fr a importerar maskiner och industritillverkade konsumtionsvaror betydligt mer än vad man exporterar samma produkter. Däremot exporterar Sovjet bränsle, elkraft, malm och metall mycket mer än vad man importerar samma produkter. Mönstret är alltså det omvända mot vad man kunde vänta sig av en »imperialis-

tisk» stat, det imperialistiska Sovjet förser de utsugna Comeconländerna (som enligt SKP är deras »främsta kolonier»(30)) med malm och olja och får i gengäld köpa tillbaka industri-varor.

Mellan Comeconländerna sluts långsiktiga handelsavtal med fasta priser vilket är en fördel för de ingående länderna. T ex har för Tjeckoslovakien priset på arabisk olja tre- till femdubblats sedan 1970, medan den ryska oljan i enlighet med långtidsavtal kostar lika mycket som 1970. Priset på den ryska oljan kommer att stiga men den kommer ändå bara att gå upp till ca hälften av priset på oljan från arabiska viken.(31) Eftersom avtalen inom Comecon är långsiktiga kan det även hända att världsmarknadspriset på någon råvara tillfälligt sänks, vilket då kan medföra att priserna inom Comecon tillfälligt kan ligga över världsmarknadens. Men det är uppenbart att systemet med långtidsavtal är till fördel för de deltagande länderna.

Men samtidigt som vi konstaterar att Sovjet inte bedriver någon »utsugning» av Comeconländerna konstaterar vi att Comecon är ett organ för att samordna medlemsländernas ekonomi och det kan skapa konflikter mellan dem. Varje medlem har vetorätt för att ingen ska kunna påtvingas beslut av de övriga. Därför kunde t ex Rumänien säga nej till ett projekt som de ansåg inkräktade på deras frihet. Ändå är det klart att Sovjetunionen som den största och ekonomiskt starkaste medlemsstaten har det största inflytandet och ingen kan ju garantera att de alltid använder det på ett riktigt sätt. Men det är en helt annan sak än den »imperialism» som SKP talar om. Även socialistiska stater kan handla i nationellt intresse på bekostnad av andra. Sådant är beklagligt och bör kritiseras men det gör dem inte till »imperialister», vare sig det är Sovjet eller Kina som agerar felaktigt.

Förhållandet till U-länderna

SKP påstår att Sovjet söker dominera, suga ut och exploatera U-länderna. De »små nationerna» måste ena sig mot de imperialistiska supermakterna som söker förtrycka dem. Här har SKP helt anammat KKP:s nuvarande utrikespolitiska linje som går ut på att samla alla »små och medelstora» nationer mot supermakterna. SKP gör ingen klar skillnad mellan länder med olika samhällssystem, man tycks räkna in alla underutvecklade länder i »den tredje världen». Men det är stor skillnad på Kuba, ett litet socialistiskt land, och Libyen, ett land med en reaktionär, anti-kommunistisk regim. Ett land som t ex Iran kan heller inte ses som »anti-imperialistiskt». Tvärtom fungerar Iran som imperialismens garant i Arabiska Viken och skickar trupper för att slå ner befrielseörelsen i Dhofar(32).

Många av de s k U-länderna har reaktionära regimer och deras överklasser är uppbundna till imperialismen och tjänar på den. Utan militärt stöd från någon imperialistisk makt (USA, England, Frankrike osv) kan de inte hålla sin befolkning i schack. Det är visserligen sant att de ibland kan sträva efter en viss självständighet, men det är naivt att tro att de i någon större utsträckning skulle kunna bryta med imperialismen och samtidigt bibehålla sina nuvarande samhällssystem. Deras ekonomier är sammanflätade med USAs eller någon annan imperialistmakt och deras vapen kommer från USA eller Västeuropa. Exempel på sådana länder är Iran och Brasilien.

Andra U-länder är svårare att placera in, t ex Algeriet. En tredje grupp har slagit in på den socialistiska vägen, Kuba och Sydjemen t ex. Det är uppenbart att man inte kan klumpa ihop alla dessa olika länder och påstå att deras statsledningar har gemensamma intressen.

Sovjet ger t ex stöd till Sydjemen(32) som hotas av Iran. Men med Iran handlar man och Irans förtryckta arbetare och bönder är faktiskt inte betjänta av att Sovjet ger Shahan så bra betalt som möjligt. Varför skulle man ge denne mördare mer pengar till vapeninköp?

Men när det gäller relationerna till t ex Kuba är situationen givetvis en annan. Där köper Sovjet Kubas socker till priser som ligger över världsmarknadens.(33)

I sina relationer till U-länderna brukar Sovjet ge långfristiga lån till låg ränta (i allmänhet 2,5-3 %). Dessa lån används oftast till industrialisering av landet, som i allmänhet betalar tillbaka med råvaror eller industriprodukter. (När de lånar från t ex USA tvingas de ofta betala tillbaka i dollar, vilket de i allmänhet har ont om. På detta sätt kan handeln med Sovjet sägas vara gynnsam för U-länderna, men det kan också finnas undantag.) SKP påstår att Sovjet »exporterar kapital» till U-länderna.(34) Men när fabriker byggs klara överlämnas de alltid till landet. Som bekant brukar den andra »supermakten» bete sig litet annorlunda...(35)

SKP brukar också dra fram den sovjetiska ståndpunkten på havsrättskonferensen i Caracas som exempel på »socialimperialism». Sovjetunionen gick där emot kravet på utvidgande av fiskerätts-gränserna till 200 sjömil, ett krav som stöddes av många »U-länder». I stället la Sovjet fram förslag som, enligt den sovjetiska nyhetsbyrån APN, innebar en kompromiss där frågan om fisket skulle avgöras bl a genom förhandlingar mellan de berörda länderna. Frågan är inte så lätt att avgöra som SKP tycks tro, bl a därför att inte alla U-länder har kuster och dessa länder missgynnas av förslaget. Men det är också så att Sovjetunionen har en stor fiskeflotta som även fiskar utanför andra länders kuster och Sovjet är säkert intresserat av att fortsätta detta fiske. Men även om Sovjet i denna fråga handlar nationalistiskt innebär det inte att man exploaterar och suger ut tredje världen. SKP nämner givetvis inte att Sovjetunionen hjälpt Cuba att bygga upp en egen fiskeindustri, att man hjälper Sydjemen att öka sitt fiske och att man bistår olika länder i Afrika och Latinamerika att utbilda »nationella fiskeri-kadrer».(36)

SKPs exempel visar inte att Sovjetunionen är »socialimperialistisk». Det som avgör om en stat är imperialistisk är dess samhällsstruktur, inte dess utrikespolitiska handlande. (SKParna borde läsa vad Lenin skrivit om imperialismen). Det är självklart att även socialistiska stater har nationella intressen som kan komma i konflikt med andra staters. Om en socialistisk stat handlar felaktigt ska man givetvis kritisera detta.

Stödet till befrielseörelserna

SKP gör ett stort nummer av att Sovjet dröjde med att erkänna befrielseörelsen i Kambodja, GRUNK Det är riktigt att kritisera Sovjet för detta men samtidigt måste man ta upp det stora stöd Sovjet ger till olika befrielseörelser. Detta stöd undviker eller bortförklarar alltid SKP.

Största delen av vapenhjälpen till Vietnam beräknas komma från Sovjet. PAIGC, MPLA, FRELIMO, PLO m fl får också stöd från Sovjetunionen. Hur stort är svårt att veta eftersom exakta uppgifter enbart skulle hjälpa imperialisterna att planera sina krig. I stället för att lyssna på SKPs tal om sovjetisk imperialism ska vi lyssna på dem som är bättre insatta. Först Fidel Castro, som representerar ett land som länge varit utsatt för imperialistisk aggression och blockad:

»En fråga till alla pseudointellektuella, pseudorevolutionärer, intrigörer och lösmynna: hur många ytterligare liv skulle inte den Kubanska revolutionen ha kostat om vi inte fått stöd från det socialistiska lägret och Sovjetunionen, om vi inte fått vapen från det socialistiska lägret och Sovjetunionen?»(37) Folkfronten för Palestinas Befrielse, PFLP, förnekar i en artikel i Folkfronten 1/73 (utges i Sverige) uttryckligen att Sovjetunionen skulle vara en del av »fiendelägret». Och så här säger FRELIMO: »Som alltid är de socialistiska staterna våra naturliga allierade. Det gäller speciellt Kina, Sovjetunionen, DDR (osv), som alla fullgör sina internationalistiska förpliktelser mot oss på ett exemplariskt sätt .»(38) Vietnamesernas (PRRs och DRV:s) inställning är så välkänd att vi inte behöver citera dem.

Detta innebär givetvis inte att Sovjet alltid för en korrekt politik, men det vore bra konstigt om en »imperialistisk» politik skulle få så kraftigt stöd från världens befrielseörelser. Fast för

SKParna är väl Sovjets hjälp endast ytterligare bevis på »social-imperialisternas» falskhet och farlighet ...

»Supermarxisterna som skrivbordsstrateger.»

SKP gör ett stort nummer av Sovjets starka krigsmakt. Med hjälp av konservativa militära tidskrifter vill de göra gällande att Sovjet utgör en fara för Västeuropa och Sverige. Och visst har Sovjet atomubåtar och oceangående flottor. Hur skulle de annars kunna slå tillbaka mot eventuella amerikanska kärnvapenangrepp på sovjetiskt territorium? SKP vill ge en bild av det militära läget som ser ut ungefär så här: Sovjet har redan tillräckligt med vapen och robotar för defensiva syften. När de fortsätter sina rustningar betyder det att de vill åt Väst-europa, det är »den munsbit socialimperialisterna vill svälja.»(!)³⁹ I sin broschyr visar de tabeller som får oss att tro att Sovjet är på väg att passera USA vad gäller raketer.⁽⁴⁰⁾

Men som vanligt ger de en förvrängd bild av verkligheten. I Dagens Nyheter 27 september 1974 finns ett referat av en rapport från Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, Sipri. Där står mycket klart att Sovjet f n är *femfaldigt* underlägset USA vad gäller kärnvapenrobotar, om man tar hänsyn till inte bara antalet utan också träffsäkerhet och sprängkraft. För närvarande har ingen av stormakterna möjlighet att slå ut den andras kärnvapenarsenal i ett enda slag, men USA får, om de fullföljer sitt nuvarande program och Sovjet sitt, en sådan möjlighet vid mitten av 80-talet! USA-imperialismen är faktiskt ingen papperstiger.

Sovjetunionen strävar i de olika förhandlingarna efter nedrustning och även efter nedrustning vad gäller kärnvapen. Men självklart kan inte Sovjet *ensamt* nedrusta. Det skulle bara innebära att USA fick ett kraftigt övertag och ökade möjligheter till aggression. Kinas, Sovjets och de övriga socialistiska ländernas militära styrka är f n en mycket viktig faktor i den anti-imperialistiska kampen. Vi ska avsluta denna fråga med att citera två av SKPs favoriter.

»Vari ligger orsaken till denna vändning (till det bättre, i Sovjetunionens förbindelser med Polen och Frankrike, vår anmärkning), vad är det som stimulerar den?

Framför allt tillväxten av Sovjetunionens styrka och makt. I vår tid brukar man inte räkna med de svaga – man räknar endast med de starka». (J V Stalin, Verksamhetsberättelse på 17e kongressen)⁽⁴¹⁾

Och till sist: »Skrivbordsstrategerna som fablar om östs position och västs position och räknar divisioner, de borde gå hem och läsa sin historia lite bättre.» (Jan Myrdal i Clarté nr 3 1958). Vi kan bara instämma.

Konflikten Sovjet-Kina

Kinas Kommunistiska Parti, KKP, har sedan länge agerat självständigt gentemot SUKP, Sovjetunionens Kommunistiska Parti. Stalin avrådde t ex Mao Tse-Tung från att gå till angrepp mot Chiang Kai-shek, men Mao och KKP följde sin egen linje. I de förhandlingar mellan Kina och Sovjetunionen som upptogs efter segern över Chiang Kai-shek uppstod också svårigheter.⁽⁴²⁾ KKP har troligen varit rädd för att Kina skulle domineras av Sovjet.

Under 50-talet utvecklade sig en konflikt mellan partierna, men den blev inte öppen förrän i början på 60-talet. Konflikten rör en mängd områden. Man hade, och har, delade meningar om hur den kinesiska ekonomin ska byggas upp. SUKP kritiserade den kinesiska ekonomiska politiken i slutet på 50-talet; det s k »stora språnget» som gick ut på att på mycket kort tid industrialisera Kina. 1960, när Kina befann sig i ett ekonomiskt besvärligt läge, drog Sovjetunionen tillbaka alla sina tekniska experter från Kina.⁽⁴³⁾

1962 lade Chrusjtjov fram planer på mycket långtgående ekonomiskt samarbete mellan Comeconländerna; även Kina berördes av planerna. Dessa uppfattades av fr a Rumänien och Kina som ett hot mot deras självständighet och Chrusjtjov modifierade senare planerna

kraftigt.(44) Kina anklagade och anklagar dock fortfarande Sovjetunionen för att vilja ekonomiskt dominera andra länder.

SUKP och KKP hade även olika åsikter i militära frågor. Sovjetunionen hade planer på militär samordning av bl a sovjetiska och kinesiska flottstyrkor, men KKP uppfattade dessa förslag som ett hot mot Kinas oberoende.(45) Dessutom ville KKP att Sovjetunionen skulle förse Kina med atomvapen. SUKP vägrade, eftersom det antagligen skulle ha lett till att USA skulle givit t ex Västtyskland och Japan atomvapen. I stället skrev Sovjetunionen under det s k icke-spridningsavtalet som begränsade kärnvapeninnehavet till USA, England, Frankrike och Sovjetunionen. Kina skrev inte under avtalet utan lade i stället fram ett förslag om totalt kärnvapenförbud, vilket var orealistiskt eftersom USA aldrig skulle gå med på ett sådant. Kina utvecklade sedan egna atomvapen och kritiserade Sovjetunionen för att vilja ha kärnvapenmonopol.

På det politiska planet har konflikten varit mycket hätsk. KKP kritiserade i början på 60-talet SUKP för att vara alltför eftergivna mot imperialisterna. SUKP talade mycket om fredlig samexistens mellan länder med olika samhällssystem, »fredlig tävlan» mellan kapitalistiska och socialistiska länder och om de socialistiska ländernas avgörande roll i kampen mot imperialismen och för socialismen. KKP ville föra en mer offensiv politik och ansåg att SUKPs rädsla för ett kärnvapenkrig mot imperialisterna var överdriven.4 6 KKP kritiserade också SUKPs tal om att vissa länder kunde finna en »parlamentarisk väg» till socialismen.

Efter den sovjetiska inmarschen i Tjeckoslovakien har KKP skärpt sin kritik: Sovjetunionen är numera en krigshetsande, imperialistisk och kapitalistisk supermakt, som tillsammans med USA vill dominera hela världen. Kina ser som sin uppgift att bygga en »front» mot dessa supermakter. Samtidigt har Kina brutit sin diplomatiska isolering, invalts i FN och knutit kontakter med en mängd stater. SUKP å sin sida hävdar inte att Kina har återupprättat kapitalismen, men att landet styrs av en »militär-byråkratisk klick» som angriper Sovjetunionen enbart för att förverkliga sina egna »stormaktschauvinistiska» planer.

Det kan vara av intresse att se hur vissa andra kommunistiska partier ser på konflikten och dess följder. Vad säger t ex vietnameserna?

C H Hermansson har rapporterat om de samtal han under 1974 höll tillsammans med Le Duan, förste sekreterare i Vietnams Arbetarparti.(47) Le Duan menar att socialistiska stater har flera olika hänsynstaganden att beakta: »1. nationellt. 2. i det socialistiska lägret. 3. internationellt. Motsättningar kan också uppstå mellan dessa tre positioner.» Han säger också att imperialisterna försöker utnyttja motsättningarna mellan Sovjetunionen och Kina. Nordvietnameserna har nämligen konkret erfarenhet av vad konflikten mellan de stora socialistiska staterna har medfört:

Under 1972 besökte Nixon Peking i februari och Moskva i maj. Redan i juli 1971, när Nixons kommande besök i Peking offentliggjordes, skrev pressen i Hanoi och varnade för imperialismens splittringspolitik.(48) Våren -72 startade FNL och DRV en stor framgångsrik offensiv. Nixon svarade med att trappa upp sina bombningar över DRV och den 8 maj, strax före sitt besök i Peking, lät Nixon meddela att USA tänkte minera inloppen till alla nordvietnamesiska hamnar. Sovjetunionen och Kina protesterade omedelbart, men lät det stanna vid ord och USA kunde lugnt minera hamnarna trots att detta måste betraktas som en provokation mot inte bara Nordvietnam utan också Sovjetunionen och Kina. Deras fartyg kunde inte längre förse DRV med materiell hjälp.(49)

USA hade tidigare diskuterat möjligheten av en sjöblockad mot Nordvietnam, men inte vågat på grund av risken för en direkt konfrontation med Sovjetunionen och Kina.(50) På hösten 1972 släppte nordvietnameserna, i förhandlingar med USA, ett av sina viktigaste krav:

nämmligen att den militära och politiska situationen i Södra Vietnam skulle lösas *samtidigt*. I stället godtog man en lösning i två etapper, vilket som alla vet har lett till att kriget i Södra Vietnam ännu inte är slut. Före Parisavtalet, som skrevs under i januari -73, trappade Nixon än en gång upp sina terrorbombningar; julen -72 bombades Hanoi och Haiphong. Inte heller då gjorde Sovjet och Kina annat än protesterade i ord.

Konflikten har skadat Vietnam

Konflikten Sovjet-Kina har uppenbarligen skadat DRV (och indirekt även FNL och PRR). Varken DRV eller PRR delar Kinas och SKPs syn på Sovjetunionen. Tvärtom varnar man för USAs försök att utnyttja splittringen mellan Sovjet och Kina. Våren 1974 hade den nordvietnamesiska tidningen »Folkarmén» en artikel som angrep sådana försök.(51)

Till sist citerar vi Ho Chi Minhs testamente:

»Desto mer smärta det mig att se den nuvarande splittringen mellan broderpartierna. Jag hoppas att vårt parti skall göra sitt bästa, för att på marxist-leninistisk grund och med proletär internationalism verksamt bidra till att enigheten bland broderpartierna återställs på ett sätt som svarar mot både förnuft och känsla.

Jag är helt övertygad om att broderpartierna och länderna åter kommer att förenas.»(52)

Att motsättningar mellan socialistiska länder kan uppstå är inte så konstigt, men det är konstigt att inte personer som kallar sig anti-imperialister kan inse att endast imperialismen tjänar på dess motsättningar.

Vietnamesernas syn på konflikten delas också av flera andra partier (fast med lite olika betoningar), t ex Spanska KP (som har gjort självkritik för sin tidigare negativa syn på Kina), Italienska, Rumänska, Kubanska, Koreanska och Japanska KP. Dessa partier kan alla sägas ha en oberoende och självständig hållning gentemot Sovjet och Kina. (Japanska KP har t ex beklagat sig över att både Sovjet och Kina försökt pressa på partiet en speciell linje.) KU och VPK delar en sådan inställning.

Vi ska självfallet inte blunda för fel och brister hos socialistiska stater. Det finns stark kritik att rikta mot såväl Kinas som Sovjetunionens politik i olika avseenden. Men vår kritik är annorlunda än SKPs och borgarnas smutskastning av socialistiska stater. Så här säger C H Hermansson i Socialistisk Debatt nr 13:

»Storfinansen är borta i de socialistiska samhällena, men på många håll frodas byråkratin. Blind vore emellertid den som inte ser de förbättringar som inträtt jämfört med personkultens, stalinismens, terrorns svarta årtionden. Men fortfarande finns stora brister ifråga om öppen och djärv debatt, ifråga om avgörande inflytande över de egna arbetsbetingelserna och över företaget, en stelhet i samlevnadsförhållandena som inte längre kan motiveras med det yttre trycket. Detta är ett problem för socialister världen över.»

När det gäller kontakten med andra stater har den nya linjen i Kinas utrikespolitik medfört att Kina vunnit stora diplomatiska framgångar, men den har också, i vissa fall, varit opportunistisk. Ett exempel på det är det snabba erkännandet av den fascistiska juntan i Chile hösten 1973. Vi menar inte att socialistiska stater inte bör ha diplomatiska förbindelser med fascistiska; ofta är det nödvändigt att ha det. Men i ett läge då juntan ännu inte sitter säkert i sadeln och är känslig för internationella reaktioner, i ett sådant läge, bör en socialistisk stat inte ge dem det stöd ett snabbt erkännande från världens folkrikaste stat innebär. Juntan har i senare uttalanden visat sin tacksamhet mot det kinesiska erkännandet.

Det grundläggande felet i KKP:s utrikespolitik är den grovt felaktiga synen på världsläget som KKP sprider. Teorin om Sovjet som en imperialistisk supermakt som är fiende till världens folk stöds (förutom av imperialisterna) i huvudsak av reaktionära regimer i U-länderna. De

progressiva och socialistiska befrielseörelserna delar sällan denna syn på världsläget; därmed inte sagt att de inte kan ha kritik mot Sovjetunionens politik i vissa avseenden.

Splittringen mellan Sovjetunionen och Kina har också lett till att de ibland inte kan stödja samma befrielseörelse. I Angola stöder t ex Kina FNLA och Holden Roberto, som tidigare fått stöd från USA, har rasistiska tendenser och även militärt angripit MPLA, den enda klart progressiva befrielseörelsen i Angola.(53)

KKPs »supermaktsteori» har även medfört att Kina stöder EG (EEC), vill ha ett starkt NATO (som motvikt mot det »sovjetiska hotet») och t o m ett enat Tyskland. Denna politik försvårar möjligheterna till avspänning och fred i Europa och kan inte annat än stärka de reaktionära krafterna. Det är tyvärr helt logiskt att den ärkereaktionäre CSU-ledaren (CSU är den bayerska, mest reaktionära delen av den kristligt demokratiska rörelsen i Västtyskland). Franz Josef Strauss har besökt Peking, på kinesernas inbjudan.(54) Strauss och CSU har alltid hetsat mot kommunismen, Sovjetunionen och DDR, motarbetat försöken till avspänning och erkännandet av DDR och inte velat acceptera gränsfördragen efter 2:a världskriget. Ett nytt »Stortyskland» är hans mål och det är beklagligt att KKP inte inser vilken fara för Europas folk sådana reaktionärer och deras politik utgör. Nu väntar vi bara på att SKP tar klar ställning för NATO och ett enat Stortyskland.

Trots sina fel och brister är givetvis både Kina och Sovjetunionen socialistiska stater och tillsammans med de övriga socialistiska länderna utgör de ett ovärderligt stöd i kampen mot imperialismen – om de kunde enas i den kampen skulle de utgöra ett ännu större stöd.

Men det är verkligen tveksamt om SKP i fortsättningen kan utgöra något stöd i kampen mot imperialismen när de slaviskt följer KKPs utrikespolitik och försöker göra sig populära hos borgarna genom att skrämmas med »ryssen». Tidigare utträttade KFML/SKP ett ofta bra anti-imperialistiskt arbete i DFFG, men numera använder man sitt starka inflytande i DFFG till att försöka göra om rörelsen till en front mot »supermakterna» USA och Sovjetunionen. Det blir dock svårt för SKP att driva igenom sin linje eftersom reaktionen, både bland FNL-aktivister och andra, varit mycket stark. Sara Lidman har t ex talat om detta som ett »förräderi mot Vietnams folk».(55)

Faran med att inte tänka själv och i stället låta andra göra det åt sig visar sig tydligt i SKPs beroende av Kinas politik. (Det bör dock i rättvisans namn påpekas att man inte kan göra KKP ansvariga för alla SKPs dumheter.) Det är möjligt att den svenska borgarklassen applåderar SKParen Kurt Lundgren när han i Clarté 4-5/74 utbrister att det kan bli nödvändigt att »stödja det egna monopolkapitalets enhetssträvanden gentemot supermakterna».(!) Men den svenska arbetarklassen och folkflertalet gör det knappast.

Det här avsnittet har främst handlat om förhållanden i Sovjetunionen och mycket lite berört det socialistiska uppbygget i Kina. Det beror givetvis på att det är nödvändigt att bemöta de småborgerliga lögnerna om Sovjetunionen. Men det är viktigt för kommunister att studera och dra lärdomar av olika socialistiska stater. De stora framgångar som det kinesiska folket haft i sitt uppbygge är också viktiga lärdomar för kommunister världen över, liksom de misstag som överallt måste begås.

Det viktiga vid sådana studier är att inte upphöja något socialistiskt land till »modell» för den svenska socialismen, eftersom socialismen föds i olika situationer och förhållanden och därför tar sig olika uttryck. De som okritiskt förhärligar eller fördömer olika socialistiska stater gör ingen någon tjänst, inte heller de stater de säger sig stödja.

Noter till »SKP och antisovjetismen»

1. Vad gäller valet? broschyr utgiven av KFMLs stockholmsavdelning inför valet 1968. s 77.

2. Clarté 4-5 1974 s 64
3. Clarté 4-5 1974 s 34
4. Clarté 4-5 1974 s 34
5. Clarté 4-5 1974 s 34
6. M Dobb Soviet Economic Development since 1917, London 1966, s 464-65.
7. Dobb i Socialkapitalismen Halmstad 1971 s 44
8. Dobb i Socialkapitalismen s 37
9. Dobb i Socialkapitalismen s 41, 43, 44
10. Socialistisk Debatt nr 6 s 16.
11. Beskrivningen av den sovjetiska ekonomin är, förutom övriga nämnda källor, hämtad ur Politische Ökonomie des Sozialismus av A F Rumjanzew m fl, Berlin 1974.
12. Sovjet idag Oktoberförlaget 1974 s 58
13. Sjöström, Socialpolitiken i det kapitalistiska samhället Gbg 1974 s 41
14. Nove, Sovjets ekonomiska utveckling, Sthlm 1971 s 394, 396
15. Sovjet idag s 58
16. Sovjet idag s 8
17. Ny Dag nr 55/74
18. Talet finns i »Bör Stalin återupprättas», Sthlm 1970
19. Bör Stalin återupprättas s 82
20. Bör Stalin återupprättas s 85
21. Nove a.a. s 265, 266, 296 ff, 316
22. Nove a.a.s 392-395
23. Rolf Berner i Pockettidningen R 6/72 s 109
24. SOU 1975:1, s 90
25. Sovjet idag s 71
26. Nove a.a. s 357 ff
27. Sovjet idag s 76
28. Kommentar nr 2/75 s 35
29. Nove a.a. s 397
30. Sovjet idag s 78
31. Kommentar nr 2/75 s 36
32. Ny Dag nr 76/74
33. Kommentar nr 8/69 s 36
34. Sovjet idag s 80
35. Jönsson m fl. Sovjets utrikespolitik, Lund 1973 s 334--335
36. APN nr 144 31 juli -74 (svenska utgåvan)
37. Kommentar nr 2/73 s 39
38. Kommentar nr 7/74 s 7

39. Clarte nr 4-5/74 s 64
40. Sovjet idag, s 89
41. J V Stalin, Leninismens problem, Moskva 1952, s 679
42. Horowitz, Från Jalta till Vietnam, Halmstad 1969, s 77, samt Pierre, Kinas utrikespolitik, Världspolitikens dagsfrågor nr 12/71, s 9-10
43. Pierre a.a., s 12
44. Deutscher, Russia, China and the West, London 1970, s 281-285
45. Pierre, a.a., s 12
46. Deutscher, a.a., s 156, 215-222
47. Samtal med Le Duan, broschyr utgiven av Kommunistisk Ungdom 1974 (artiklarna finns även i Ny Dag)
48. Holm, Stormaktspolitiken 1972-73, Världspolitikens dagsfrågor nr 4 -5/74, s 23, samt Pierre a.a., s 31
49. Holm, a.a., s 5-6, 25 ff
50. Holm a.a., s 28
51. Kommentar nr 8/74 s 8
52. Ho Chi Minhs testamente, återgivet i Vietnam visar vägen, Kristianstad 1974
53. Dagens Nyheter 11/1 1975
54. Dagens Nyheter 13/1 1975
55. Aftonbladet 23/6 1974